

Dobrzycki, Stanisław

Wrocławska sesja naukowa poświęcona historii matematyki polskiej

---

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/1-2, 228-230

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

żelaza (ok. 50% Fe wobec 32% Fe w 1963 r.) i znacznie niższej zawartości krzemionki (poniżej 10% SiO₂ wobec 32%). Celem doświadczeń było oznaczenie korelacji, czyli przechodzenia fosforu do metalu i do żuźla w warunkach procesu dymarskiego.

Przeprowadzono dwa wytopy, a otrzymane z nich gąbki metalu i żuźla stanowią przedmiot badań laboratoryjnych. Nowością było zastosowanie przy wytopach miechów skórzanych trójkątnych, pracujących rytmicznie, o napędzie ręcznym. Doświadczenia były magnesem przyciągającym licznych ciekawych. Odwiedził je również wiceprzewodniczący Prezydium Kieleckiej WRN, mgr Bąk-Dzierżyński.

M. R.

JUBILEUSZOWA SESJA NAUKOWA UNIwersYTETU Jagiellońskiego

Obchody sześćsetlecia Uniwersytetu Jagiellońskiego rozpoczęła w dniach 6—8 maja 1964 r. międzynarodowa sesja naukowa na temat: *Dzieje Uniwersytetu Krakowskiego na tle historii uniwersytetów w Europie*.

Idea przewodnią sesji, szczególnie konsekwentnie przeprowadzoną w pierwszej jej połowie, było porównawcze przedstawienie podstawowych koncepcji i głównych czynników rozwoju uniwersytetów europejskich, które by pozwoliło rzucić nowe światło na dzieje Akademii Krakowskiej. Taki charakter miało pierwsze robocze posiedzenie sesji, na którym historycy uniwersytetów: w Krakowie, Pradze, Peczu i Wiedniu przedstawili tło historyczne i przebieg niemal jednoczesnego założenia tych czterech pierwszych środkowoeuropejskich uniwersytetów.

Podobnie na drugim posiedzeniu, po wprowadzającym referacie prof. S. Stelling-Michauda (Szwajcaria) — przewodniczącego Międzynarodowej Komisji do Badań nad Historią Uniwersytetów — o renesansowej koncepcji uniwersytetu, uczestnicy sesji wysłuchali czterech komunikatów o koncepcji uniwersytetów francuskich, włoskich, angielskich i niemieckich w dobie odrodzenia.

Jasność koncepcyjna zatraciła się jednak w drugiej połowie sesji, referaty bowiem nie były już wtedy tak dobrze ze sobą skoordynowane.

Przed rozpoczęciem właściwych obrad otwarte zostało Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego w pięknie odnowionych salach Collegium Maius. W dniach zaś następnych otwarto wystawy okolicznościowe: *Uniwersytet Jagielloński w dokumencie i książce* oraz *Życie artystyczne Krakowa w okresie świetności Uniwersytetu*.

E. O.

WROCLAWSKA SESJA NAUKOWA POŚWIĘCONA HISTORII MATEMATYKI POLSKIEJ

W programie roku jubileuszowego Uniwersytetu Jagiellońskiego odbyła się we Wrocławiu w dniach 13—14 marca 1964 r. sesja naukowa, poświęcona historii matematyki polskiej. W sesji, zorganizowanej wspólnie przez Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Wrocławski i Wrocławskie Towarzystwo Naukowe, wzięło udział kilkadziesiąt osób ze wszystkich placówek naukowych kraju.

Pierwszego dnia przed południem uczestnicy wysłuchali trzech referatów: doc. Z. Opiala (Kraków) o matematyce na Uniwersytecie Jagiellońskim w XIX w.; mgra A. Kokoszkiwicz (Warszawa) o matematyce na Uniwersytecie Warszawskim w XIX w. oraz dra A. Mąkowskiego (Warszawa) o J. F. Kuliku. Popołudniowe posiedzenie wypełniły wspomnienia o matematyce polskiej przed pierwszą wojną

światową; opowiedzieli je najstarsi żyjący polscy matematycy, profesorowie: W. Sierpiński, W. Ślebodziński, H. Steinhaus, F. Leja i S. Straszewicz.

W drugim dniu sesji prof. R. S. Ingarden, mgr J. Burchardt i dr K. Wojciechowski (Wrocław) informowali o stanie prac nad przekładem *Optyki* Witelona, podjętych przez ośrodek wrocławski, a mgr Z. Pawlikowska (Kraków) podała zarys historii polskiej terminologii matematycznej.

W ostatnim referacie doc. Opiał ukazał stan i potrzeby historii matematyki w Polsce. Tezom tego zasadniczego referatu poświęcimy tu nieco więcej miejsca.

Na wstępie referent przypomniał, że pierwszy program badań w zakresie historii matematyki nakreślili w 1918 r. L. i A. Birkenmajerowie w tomie 1 rocznika „Nauka Polska”. Podkreślając rolę historii matematyki w podniesieniu kultury matematycznej społeczeństwa, referent zwrócił uwagę na potrzebę znacznie większego uznania dla tej dyscypliny ze strony „czystych” matematyków, po czym omówił postulaty Birkenmajerów, które do tej pory zostały choćby częściowo zrealizowane: wydanie monografii o Brożku i wyboru jego pism, m.in. także matematycznych;

wydanie — zdaniem referenta, znacznie lepsze od monografii o Brożku — *Geometrii* Grzepskiego;

wydanie wyboru pism Śniadeckiego i ogłoszenie kilku prac o jego twórczości w zakresie matematyki;

wzrost liczby artykułów z dziedziny historii matematyki w czasopiśmie; o ile jednak prace poświęcone matematyce dawniejszej mają charakter raczej biograficzny, to w wielu pracach o matematyce XIX i XX w. przeważa już tendencja analityczna, co jest zasługą zarówno autorów, jak komitetów redakcyjnych czasopiśm matematycznych;

publikowanie kroniki współczesnej matematyki polskiej w stałej rubryce czasopiśm matematycznych („Wiomości Matematyczne”, „Colloquium Mathematicum”), która będzie dla przyszłych badaczy ważnym źródłem informacji;

wreszcie zanotować trzeba pierwsze próby syntezy historii matematyki w Polsce, m.in. E. Marczewskiego *Rozwój matematyki w Polsce*, wydany przez Polską Akademię Umiejętności w 1948 r. i omawiający obszerniej historię najnowszą.

Referent przedstawił następnie listę postulatów, które wymagają jeszcze realizacji:

zbadać twórczość Witelona (prace w tym kierunku rozpoczęto już we Wrocławiu);

zbadać dzieła drukowane i rękopisy Hoene-Wrońskiego;

wydanie bibliografii matematyki polskiej (bibliografia Żebrowskiego jest już przestarzała i zawiera błędy);

wydanie kompletnego słownika biograficznego matematyki polskiej XX w.;

przeprowadzenie określonych badań kompleksowych (opracowanie historii terminologii matematycznej, historii książki matematycznej drukowanej w Polsce oraz sprowadzanej z zagranicy itp.);

uzupełnienie różnych drobniejszych tematów (monografie instytucji, uczelni, biografie i in.);

należy wreszcie dążyć do stworzenia syntezy historii matematyki w Polsce.

W ostatniej części referatu doc. Opiał omówił środki, mające służyć realizacji tych celów.

Wobec braku zawodowej kadry historyków matematyki w Polsce należy przystąpić do przygotowania liczniejszego zespołu pracowników pomocniczych, którzy poświęciliby się badaniom nad historią matematyki. Istniejące czasopisma i wydawnictwa („Wiomości Matematyczne”, „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”,

„Studia i Materiały z Dziejów Nauki Polskiej“) gwarantują przy tym publikację prac z zakresu historii matematyki.

Trzeba przeznaczyć więcej czasu na zajęcia w dziedzinie historii matematyki na uniwersytetach. Należy również poświęcić więcej uwagi historii matematyki obcej i, do czasu ukazania się prac badaczy polskich, wydawać przekłady odpowiednich dzieł z języków obcych. W końcu, powinien zostać stworzony w Polsce ośrodek badań nad historią matematyki wieków XIX i XX.

Liczny udział we wrocławskiej sesji przedstawicieli środowisk matematycznych z całego kraju pozwala żywić nadzieję, że do pracy nad historią matematyki przyłączą się matematycy. Najlepiej do tego przygotowani, zechcą może własnymi przyczynkami pomnożyć naszą wiedzę o dziejach najnowszej matematyki polskiej, która od pierwszej wojny światowej zajmuje tak świetną pozycję w nauce międzynarodowej.

Nasuwa się jeszcze ostatnie pytanie: czy nawiązanie współpracy między Komitetem Historii Nauki i Techniki a Instytutem Matematycznym — dwiema instytucjami Polskiej Akademii Nauk — nie przyczyniłoby się do rychłego powstania ośrodka badań nad historią matematyki, o którym mówił doc. Opiał w zakończeniu referatu?

Stanisław Dobrzycki

UCZCZENIE PAMIĘCI TRZECH WSPÓŁTWÓRCÓW I PROFESORÓW POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ

W dniu 25 kwietnia 1964 r. odbyła się w Politechnice Warszawskiej uroczystość nadania jednemu z największych jej audytoriów (sala 134 Gmachu Głównego) imienia inż. Kazimierza Obrębowicza oraz odsłonięcia w tej sali tablic pamiątkowych: pierwszego rektora uczelni, prof. Zygmunta Straszewicza, oraz prof. Witolda Pogorzelskiego.

Kazimierz Obrębowicz (1853—1913) położył wielkie zasługi przy organizacji w 1898 r. Instytutu Politechnicznego w Warszawie, uczelni z rosyjskim językiem nauczania, której spadkobierczynią stała się w 1915 r. Politechnika Warszawska. Obrębowicz brał też udział w organizacji innej, już polskiej formy wyższego szkolenia technicznego — Wydziału Technicznego Towarzystwa Kursów Naukowych. Za tę działalność, za pracę w Stowarzyszeniu Techników oraz za współudział w tworzeniu polskiego słownictwa technicznego uzyskał Obrębowicz w 1912 r. doktorat honorowy Politechniki Lwowskiej. W 1924 r. jedno z audytoriów Politechniki Warszawskiej otrzymało imię Kazimierza Obrębowicza; na miejscu tego audytorium wzniesiono przy odbudowie gmachów uczelni salę, która nosi obecnie to samo imię.

Obrębowicz zmarł na dwa lata przed otwarciem polskiej uczelni technicznej w Warszawie. Pierwszym jej rektorem został współpracujący dawniej z Obrębowiczem Zygmunt Straszewicz (1860—1927), profesor mechaniki teoretycznej na Wydziale Mechanicznym, autor wielu prac z zakresu mechaniki oraz ekonomii politycznej. Wieloletnim zaś profesorem matematyki Wydziału Mechanicznego, a ostatnio Wydziału Mechanicznego Energetyki i Lotnictwa, był Witold Pogorzelski (1895—1963), autor ponad setki prac z zakresu równań różniczkowych i całkowych oraz fizycznych i technicznych zastosowań matematyki. Obaj ci wybitni profesorowie uczelni zostali obecnie uczczeni tablicami pamiątkowymi w audytorium im. Obrębowicza.

Podczas uroczystości w Politechnice Warszawskiej działalność i zasługi K. Obrębowicza omówił prorektor, prof. K. Kolbiński, działalność Z. Straszewicza — kie-